

Föreningen Sveriges Fäbodbrukare (FSF)

c/o Palmcrantz

Overgattu 2

793 60 Siljansnäs

www.fabod.nu

Miljödepartementet

m.registrator@regeringskansliet.se

Linnea Rosenlöf

linnea.rosenlof@regeringskansliet.se

Fäbodbrukarnas synpunkter till remiss av Vargkommitténs betänkande ”Åtgärder för samexistens mellan människa och varg” SOU 2013:60, dnr M2013/1876/Nm

Bakgrund

Det svenska fäbodbruket utgör ett levande kulturarv och en produktionsform som bygger på extensivt utmarksbete i skog och fjäll med frigående tamboskap – traditionellt företrädesvis med nöt och getter i mjölkproduktion. Till det traditionella småbruket hörde tidigare även annat extensivt utmarksbete ofta beläget längre bort från fäbodarna med slakt- och sindjur, får och hästar. Så kunde också tidigare fjällbönder hålla renar i ett mångbruk med ett vidsträckt utmarksnyttjande, där även jakt och fiske var väsentliga bidrag till försörjningen. Allt i ett sammanhållet hållbart nyttjande i ett praktiskt tillämpat landskapsperspektiv.

Tidigare var fäbodbruket och den extensiva djurhållningen med tamboskap på utmarksbete mycket mer omfattande i praktiskt taget hela vårt land. Den nutida omfattningen utgör delar av en procent av den historiska omfattningen, såväl vad avser antalet fäbodar som antalet fäbodgående betesdjur.

Detta implicerar en produktionspotential i utmarksbetet, liksom ett biologiskt kulturarv i vanhävd. Det understryker också småjordbrukets och fäbodkulturens utsatthet samt statens ansvar; Bevarande av lokal och traditionell kunskap i enlighet med CBD; Beaktande av ekonomiska, sociala, kulturella och regionala behov i enlighet med Art- och habitatdirektivet i syfte att bidra till det övergripande målet, som är en hållbar utveckling. För att upprätthålla den biologiska mångfalden kan det i vissa fall vara nödvändigt att upprätthålla eller till och med främja mänsklig verksamhet.

Konkreta synpunkter på utredningen

Fäbodbrukarna har beretts möjlighet att delta i Vargkommittén och vi uppskattar det som en möjlighet att kunna påverka vår situation och framtid. Det ska också direkt sägas: Fäbodbrukarna är i den utsatta situation vi ställs inför mindre upptagna vid genetiken och av nöden mest fokuserade på problematiken vi möter med nuvarande rovdjurspolitik.

Fäbodbrukarna står nu bakom Vargkommitténs åsiktsförklaring, och vi ser positivt på den breda dialog som startats upp. Utredaren lämnar ett antal konstruktiva förslag och utredningen tillför en hel del till beskrivningen av aktuella situationen, fäbodbruket och fäbodbrukets problematik. Dock kvarstår också en hel del att tillfoga.

- Det är bra med de konkreta konstateranden som görs utifrån CBD och det breda perspektivet i Art- och habitatdirektivet vad avser även fäbodbruket och den kulturellrelaterade biologiska mångfalden. Det har även gjorts tidigare, men vi förväntar oss nu att beslutsfattarna tar ett helhetsansvar och nödvändiga hänsyn till den biologiska mångfalden samt ekonomiska, sociala och kulturella aspekter, även inbegripet det med Norge gemensamma ansvaret för Skandinavisk transhumans.

- Det är också bra att det fokuseras på utveckling och finansiering av skadeersättningar, kunskaperna om de indirekta skadornas karaktär och omfattning samt förebyggande åtgärder med utgångspunkt från de resonemang som förs i utredningen. Detta är frågor som rovdjursförvaltningen hittills förbisett i alltför hög grad. Även dessa frågor har berörts tidigare och de konkreta exempel som redovisas är tyvärr inte ovanliga. Vi förväntar oss att det nu också ska genomföras och fungera på ett sätt som faktiskt ger full ersättning och håller drabbade skadeslösa.

- Vi vill understryka behovet av ett aktivt och utvecklingsinriktat förhållningssätt gentemot rovdjuren som i utredningen behandlas i samband med adaptiv rovdjursförvaltning (kap 5.4). Det kan enligt våra erfarenheter finnas behov av att systematiskt motverka den habituering som fortgår som en följd av dagens rovdjurspolitik. En utvecklad nödvärnsrätt inom fäbodbruket kan vara ett sätt att såväl bättre tillmötesgå fäbodbrukets behov, liksom det kan motverka rovdjurens tillvänjning till mänsklig närvaro och mänskliga verksamheter.

- Vi vill också belysa det problem som inryms i det faktum att det enbart redovisas löpande statistik över rovdjursskador. Mot bakgrund av vår kännedom om följd effekter av rovdjursskador så vill vi föreslå att det även ska genomföras en kartläggning av de ackumulerade skadorna i form av anpassningar i form av ändrad driftsform, neddragning av djurhållning, att man lämnat vissa perifera marker/naturbeten, samt de djurhållare som helt avvecklat sin djurhållning. Som konsekvens av rovdjursförekomst kan detta lämpligen göras i samband med en fördjupande samhällsekonomisk belysning. Vi är från Fäbodbrukarna intresserade av att medverka i en sådan kartläggning inom vår sektor.

- Med anknytning till utvecklingen av de grundläggande kunskaperna kring rovdjursskador efterfrågar vi ett fördjupande arbete för att ta fram en skälig **toleransgräns** för rovdjursskador inom fäbodbruket. Sådant arbete har tidigare genomförts för rennäringen och det finns därmed kunskap och erfarenhet om hur man kan arbeta sig fram till en sakligt grundad samsyn kring dessa konkreta problemfrågor i skärningspunkten mellan rovdjur och betesbaserad djurhållning med frigående djur i skog och fjäll. Fäbodbrukarna är intresserade av att medverka i ett sådant utvecklingsarbete.

- Förenklad skydds jakt för bland annat fäbodbruket är ett tillmötesgående. Vi förväntar oss också att det nu kommer ett regelverk kring tillämpningen av skydds jakt som medger funktion, som klargör förvaltningsmyndigheternas roll och ansvar, och som undviker rättsliga låsningar in absurdum. Det måste dock klargöras att skydds jakt (med dagens kriterier) inte är någon generell lösning för den rovdjursproblematik fäbodbruket står inför. Innan man når blodiga angrepp så kan det ha skett väldigt mycket i form av indirekta skador. Det är därför mycket viktigt att också beakta behovet av att utveckla kriterierna för skydds jakt i takt med kunskaperna om de indirekta skadornas betydelse. Som utredaren också berör så är det förstås viktigt att kriterierna för skydds jakt utformas med hänsyn till effektiviteten hos de skadeförebyggande åtgärderna.

- En annan aspekt på skydds jakt är den situation som kan uppstå om ett vilt djur orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet. Då kan aktualiseras §9 Jaktlagen (1987:259) och polismyndighetens möjligheter att fatta beslut om att avliva rovdjur. Det har under senare år gjorts ett tillägg i denna lag: "... , om det inte finns någon annan tillfredsställande lösning." Enligt våra erfarenheter kan det vara så att detta tillägg dels kan överföra ansvar från myndigheten på den enskilde, dels att det på ett inte önskvärt sätt kan inhibera den efterfrågade åtgärden utan att i praktiken någon annan tillfredsställande lösning genomförs. Enligt vår uppfattning vore det skäligt att ge polismyndigheten ett tydligare och okomplicerat mandat att agera eftersom detta, just uttryckligen, handlar om när "...ett vilt djur orsakar avsevärd skada eller om det kan antas vara farligt för människors säkerhet,..."

- I utredningen formuleras målsättningen att rovdjursangreppen på tamdjur inte får bli så stora att djurhållningen påtagligt försvåras eller omöjliggörs, och att i de fall angreppen lokalt blir för stora så ska en geografisk omfördelning av vargstammen övervägas.

Fäbodbrukarna ser positivt på denna utgångspunkt, men ser också behov av att klargöra följande. De grundläggande utgångspunkterna för fäbodbruket är att fullt ut kunna nyttja sina fastigheter och de extensiva betesresurserna med frigående djur samt att kunna hålla mjölkande djur, vilket är ett signum för fäbodkulturen.

OM det skulle visa sig att erforderliga förebyggande åtgärder inte står till buds och OM det skulle visa sig att skadorna på tamdjurhållningen och fäboddriften blir för stora och djurhållning på fäbodarna omöjliggörs så kommer vi därmed ta upp frågan om att även fäbodbruket och fäbodkulturen får ett starkare skydd i form av en geografisk zonerings på motsvarande sätt som idag gäller för rennäringen och samekulturen.

OM det skulle vara så att utvecklingen och erfarenheterna vad avser en geografisk zonerings gentemot vargföryngringar skulle visa sig otillräckliga så kommer vi följaktligen och logiskt att föreslå en striktare zonerings enligt den modell man överenskommit i Rovviltförliket i Norge.

- Fäbodbrukarna är också positiva till inrättandet av en permanent vargkommitté. Vi ser tydligt behovet av dialog och behovet av kunskap och ömsesidig information: Inte minst om vad de faktiska effekterna rovdjursförvaltningen innebär för fäbodbruket, på djurhållning, produktion och välfärden för både människor och husdjur. Det är ju till exempel svårförståeligt hur vi med de ambitioner Sverige i övrigt visar för djurens välfärd kan tillåtas hamna i den situation vi nu har som konsekvens av rovdjurspolitiken.

- Det är en stor besvikelse att utredningen inte nått längre vad gäller tilläggsuppdraget att föra en dialog om de socioekonomiska förutsättningarna och hur rovdjursförekomst påverkar människorna, våra husdjur och landsbygdsnäringsarna. Eller som konsultarbetet kom att benämnas: samhällsekonomisk analys.

Vi delar utredarens bedömning att det erfordras en fördjupad samhällsekonomisk analys. Vi vill betona att det då behöver göras i begreppets bredaste mening för att också fånga upp hela perspektivet vad gäller de socioekonomiska förutsättningarna. Så till exempel att konkret och sakligt beskriva hela Sveriges kulturlandskap samt dess historik och värden.

I förbigående nämns nu i utredningen en referens som utifrån norska bedömningsgrunder menar att utmarksbete kan vara en betydande potentiell samhällsekonomisk tillgångspost. Vi delar den bedömningen och menar att det också för svenskt vidkommande kan handla om någon miljard, eller mer sannolikt några miljarder, per år. Ett långsiktigt hållbart resursflöde och en ekosystemtjänst som idag helt saknar offentlig värdering i vårt land.

För övrigt är det vår uppfattning att det rimligen inte kan fattas några långtgående rovdjurspolitiska beslut innan de samhälls- och socioekonomiska sammanhangen och konsekvenserna utretts och klargjorts med tillräcklig förankring bland berörda parter. Denna kunskapsbrist i rovdjurspolitiken innebär därmed också en korresponderande brist i landsbygdspolitiken.

Siljansnäs 2013-08-30

Föreningen Sveriges Fäbodbrukare

Pauline Palmcrantz, ordförande

Kristian Olofsson, v ordförande